

له اداري فساد سره د مبارزې د څارنې او ارزونې خپلواکه گډه کمیټه

د کورنیو چارو وزارت
بریبڼنایې پیژند پاتو ادارې،
اداري فساد زیانمنو ارزونه

کابل

۱۳۹۴ - تله

لنډونونه

برېښنایي ملي پیژند پانو سیستم	ENIDCS
اروپايي ټولنه	EU
گرند ټیکنالوژي ریسورس	GTR
پیژند پاڼه	ID Card
د گډوالو نړیواله اداره	IOM
د اداري فساد سره مبارزي څارنې او ارزونې خپلواکه گډه کمیټه	MEC
د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوژۍ وزارت	MOCIT
د ماليې وزارت	MOF
د کورنیو چارو وزارت	MOI
ولسمشریز فرمان	PD
نړیوالې ودې لپاره د متحده ایالاتو اداره	USAID
اداري فساد زیانمنو ارزونه	VCA

1. لنيون

د څارنې او اړونې کميټې حقوقي چوکاټ، اداره، کارکونکو گمارنې بهير، لوی قراردادونه، او د بريښنايي پيژندپاڼو(بريښنايي تذکره) بهير عملي ميکانيزمونه و ارزول. د گمارنې لپاره ليکلو کړنلارو نشتوالي، د گمارنې بهير کې د ملکي خدمتونو قانون په پام کې نه نيولو لپاره ليوالتيا، د څارنې نشتون؛ او په بهير کې د دولت، ملي شورا، او نورو لوړپوړو چارواکو لاسوهنه د څارنې او ارزونې کميټې له خوا پيژندل شويو ستونزو کې گډون درلود چې په دغې ادارې کې د ۷۰ سلنه کارکونکو بي قانونه گمارنه يې رامنځته کړي دي. د تدارکاتو قانونونو ناسم تفسير او د بريښنايي تذکرو پيل کولو لپاره د دولت رهبري فوري پريکړې د دې لامل شوي چې يوشمير قراردادونه په انفرادي توگه ترسره شي، چې د ادارې فساد لپاره پوتانشيل معرفي کوي. سربيره پر دې، يوشمير تخنيکي قراردادونه مسلکي پلټنې ته اړتيا لري، چې د دغه رپوټ چوکاټ حوصله څخه بهر پاتې کيږي.

2. مخينه

د ۱۳۸۷ کال په کب کې د مخابراتو او معلوماتي تکنالوژي وزارت په بريښنايي پيژندپاڼو پروژې کار پيل کړ. پروژې په گډه توگه د افغانستان دولت، اروپايي ټولني او متحده ايالات (د نړيوالې ودې لپاره د متحده ايالاتو ادارې له لوري) له خوا تمويل شوي ده. د پوره پلي کيدو لپاره د پوره بودجې اړتيا د ۲۲۲ ميليون ډالرو شاوخوا ده، چې ۱۰۱ ميليون ډالر يې پروژې بريښنايي تجهيزاتو او سيستم جوړولو لپاره اړين دي او تقريباً ۱۲۱ ميليون ډالر نور يې د پيژندپاڼو ویش او ادارې لگښتونو لپاره دی. تر اوسه، د مالي وزارت ۵ ميليونه ډالر د ملي بودجه له لوري، دغې پروژې لپاره په پام کې نيولي. د ۱۳۹۴ کال وري مياشت پورې د افغانستان دولت ۶۴.۵ ميليونه ډالر په دغې پروژې لږولي دي چې ۷.۵ ميليونه ډالر يې د کورنيو چارو وزارت معاشونو باندې او ۵۷ ميليونه ډالر يې د مخابراتو او معلوماتي تکنالوژي وزارت له خوا د سيستم په جوړولو لگول شوي.

د دغه بهير پليکيدو باندې سياسي او قومي ستونزو او ادارې فساد په پراخه کچه منفی اغيزه درلودله، چې ډيرو شاته اچونې يې را منځته کړي دي. د افغانستان رهبري هوډمن وو چې د ویش بهير په درې کلونو کې پيل کړي. او دغې موخي ملاتړ لپاره څو ولسمشريزه فرمانونه او د وزيرانو شورا پريکړې خپرې شوي دي، خو په پای کې، د ویش بهير د ولسمشر لفظي فرمان له لوري درول شوی وو.

د کارکونکو گمارنې کې ادارې فساد په اړه تشويشونه د پارلمان غړي، مدني ټولني مشران، او نور کسان دې ته اړکړل چې ددغې ادارې په اړه خپل شک څرگند کړي. په پايله کې، ولسمشر د څارنې او ارزونې کميټې او څارنې لويې ادارې څخه وغوښتل چې په دغې پروژې کې د ادارې فساد په ډاگه کولو په موخه لوی قراردادونه او د گمارنې بهير و ارزوي. د ادارې فساد زيانمننې لومړنۍ ارزونه ده چې د ولسمشر په حکم او د څارنې لويې اداره سره په گډه ترسره شوي ده. د څارنې او ارزونې کميټې او څارنې لويې ادارې گډ هڅه د کورنيو چارو وزارت او مخابراتو او معلوماتي تکنالوژي وزارت له چارواکو سره د پروژې کاري ساحې تعريف او قراردادونو او گمارنو بهيرونو په اړه مالوماتو راټولو په موخه وکتل. د ادارې فساد لومړنيو زيانمننو پيژندلو وروسته د څارنې او ارزونې کميټې په پروژې کې د ویش ميکانيزمونه هم و ارزول.

3. ميتودولوژي

د دغه رپوټ پوره کولو او په پروژې کې د ادارې فساد زيانمننو پيژندلو لپاره د ادارې فساد زيانمننو ارزونو ټيم:

- د پروژې سندونه او د پلټنې لويې ادارې رپوټ د کورنيو چارو وزارت په اړه وکوت
- د مالي، تدارکاتي، بشري سرچينو، عملياتي، تخنيکي، او ادارې کارکونکو په گډون د پروژې چارواکو سره يې مصاحبي وکړي.
- د مخابراتو او معلوماتي تکنالوژي وزارت تدارکاتي چارواکو او اورنج گروپ کارکونکو سره، چې د پروژې عامه پوهاوي دنده لري، وکتل؛
- د پروژې قرارگاه يې وکتله او وي ارزوله؛
- د ۵ ناکام دندو غوښتونکو سره مصاحبه وکړه؛
- د پروژې شريکو غارو او گټه اخيستونکوسره مشورتي غونډې جوړې کړي؛ او
- د هغو نورو هيوادونو څخه يې د پيښو ارزونې و کتلې چې دغه شان پروژې يې پلي کړي.

4. د بریښنایي پیژندپاڼو بهیرونو حقوقي چوکاټ

د بریښنایي پیژندپاڼو بهیرونو حقوقي چوکاټ په اړه دغه قانونونه او مقرري تړاو لري:

- اساسي قانون؛
- د وزیرانو شورا ۳۷ مسوبه؛
- د نفوسو د احوالو ثبت قانون؛
- د نفوسو احوالو ثبت لایحه؛
- د ۱۳۹۱ زمرې ۵ نیټې ۴۵ ولسمشریز فرمان؛ او
- د ۱۳۹۱ سلواغې ۴ نیټې ۶۶۷۷ ولسمشریز فرمان.

د اساسي قانون ۱۴ ماده حکومت اړین بولي چې د تابعیت لپاره ځانګړی قانون جوړ کړي، چې داسی وايي «د تابعیت او پناه غوښتنې چاري د قانون له لوري تنظیم شي». په دغه اساس، د افغانستان حکومت د نفوسو احوالو ثبت قانون ته د اساسي قانون او بریښنایي حکومتوالی غوښتنو په پام کې نیولو سره بیاکتنه وکړه، او د ۱۳۹۳ لېږدي ۲۹ نیټې کې یې تصویب او تفریق کړ (د رسمي جریدې په (۱۱۵۴) ګڼې کې خپور شو).

4.1. د نفوسو احوالو ثبت قانون

د دغه قانون اساسي موخې دا دي:

1. د نفوسو احوالو ثبت اړوند چارو تنظیمول؛
2. د نفوسو په اړه د مالوماتو راټول؛ او
3. د ولس زریښي، مریني، ودونو او طلاق په اړه رپوټ ورکول

۱۹ ماده داسي څرګندوي: «یوه ناپیژنده کس ته چې د نفوسو احوالو ثبت ادارو ته د پیژند پانې اخیستلو لپاره ورځي وروسته له دې چې د دوه پیژندپاڼو لرونکو تصدیق او تضمین، د ملي امنیت ادارې تصویب او د راجسټر فورمه ډکه کړي، پیژند پانې ورکول کيږي.» په دې اساس، د پیژند پانې ترلاسه کول دوه روښانه ګامونو ته اړتیا لري – د دوه افغانانو تصدیق او د ملي امنیت ادارې تصویب. دغه بهیر اداري فساد ته زیانمن دی ځکه چې یو بهرنی په آسانه کولای شي چې دوه افغانان دې ته اړباسي چې هغه تصدیق کړي، او دغه تقلبي تصدیق ملي امنیت ته ورکړي.

۳۴ ماده لاندې بیلګې چې د نفوسو احوالو قانون کې جرم ګڼل شوی لست کوي، خو دغه لس بیلګې په روښانه ډول تشریح شوي نه دي او د بهرنیانو له خوا د ملي پیژند پانې اخیستلو څخه مخنیوي کې مرسته نکوي.

1. د پیژندنې متفاوتو مالوماتو سره، د بریښنایي پیژندپانې لپاره بیاځلي غوښتنلیک سپارل؛
2. د زریښي، مریني، واده او یا هم طلاق په اړه ناسم مالومات ورکول؛
3. تقلبي بریښنایي پیژندپاڼو جوړول؛
4. د بریښنایي پیژند پانې څخه د خپل او یا بل ګټي لپاره ناسمه ګټه اخیستنه؛
5. د بریښنایي پیژندپانې قصدي سوځول؛
6. د بریښنایي پیژند پانې نه درلودونکي کس ګمارل؛
7. د بریښنایي پیژند پانې قصدي ماتول او یا خرابول؛
8. په ناقانونه توګه د افغان ښاریانو په هکله مالوماتو برسیره کول؛
9. د بریښنایي پیژندپاڼو بریښنایي سیستم هک کول؛ او
10. د انفرادی او یا کورني غوښتنلیک فورمو کې ناسم مالومات ورکول.

خو، د بهرنیو لپاره د پیژندپانې ترلاسه کول او یا تصدیق کولو په هکله هیڅ کوم شی څرګند شوی نه دی.

4.2. د شکایتونو بهیرتیروني لپاره د میکانیزم نشتون

حقوقي سندونه او اړوند موندني په ډاګه کوي چې د بریښنایي پیژندپاڼو پروژې کې د شکایتونو بهیر تیروني لپاره کوم میکانیزم نشته. دا د اداري فساد لپاره لاره هوارولی شي.

4.3. د نفوسو احوالو ثبت لایحه

د نفوسو احوالو ثبت قانون ۲۳ مادې پر بنسټ، محلي استازي او یا د کلیو مشران اړ دي چې د بریښنایي پیژندپاڼو دفترانو سره مرسته وکړي. د نفوسو احوالو ثبت لایحې دوهمه ماده ځایي استازو ته دا حق ورکوي چې د هغوی مسولیت ساحه کې میشت کسانو تضمین وکړي. په دغه حالت کې، د قانوني پیژندپانې ترلاسه کولو دوهم ګام د ځایي استازو څخه تصدیق

اخیستل بلل کیری. په اداري فساد کې د دغو استازو بشکلیدلو څخه انکار نشی کیدلای، ځکه خو بهیر ته د دغه گام راوړل ، اداري فساد زیانمننه ده.

4.4. ۶۶۷۷ ولسمشریز فرمان

د دې په پام کې نیولو سره چې د بریښنايي پیژند پانو د ویش پروژه ملي اهمیت لري، او په مرکز او ولایتونو کې د اړوند دولتي ادارو سره د ښه همغږي رامنځته کولو په موخه او د وزیرانو شورا د مسوبي پر بنسټ، دا لاندې برخي تصویب شوي دي:

«پروژې ته د اړتیاو پر سونلو گمارنه د آزاد رقابت له لوري د رویتیا، وړتیا او نومانانو د هیواد پالنې روحیې پر بنسټ ترسره شي.»

دغه فرمان ورښيي چې د گمارني بهیر کې باید رویتیا په پام کې ونیول شي او کارکونکي باید د آزاد رقابت له لوري وگمارل شي. خو، په عمل کې له دغه فرمان څخه په منظمه توگه سرغړونه شوي. سندونه، شواهد، او مصاحبي ددې ښودنه کوي چې د بریښنايي پیژند پانو ادارې کې یواځې ۳۳ سلنه کارکونکي د رقابتي بهیر له لوري گمارل شوي، او نور یې د نارني او ناقانونه میتودونو له لوري گمارل شوي دي.

4.5. ۴۵ ولسمشریز فرمان

۴۵ ولسمشریز فرمان څرگندوي چې: «لورپوړي چارواکي او دولتي کارکونکي باید د کدرونو گمارنو کې د لاسوهني، سپارښتنې او منځگړتیا څخه ډډه وکړي.» خو د څارني او ارزوني کمیټې ومونده چې د دغه فرمان څخه دملي شورا غړو، د کورنیو چارو وزارت چارواکو، او نورو لورپوړو چارواکو سرغړونه کړي. شواهد ددې ښودنه کوي چې له دغو کسانو څخه یوه د ۷۰ کسانو گمارني ته لاره اواره کړې ده، چې د بریښنايي پیژندپانو په پروژې کې کار وکړي.

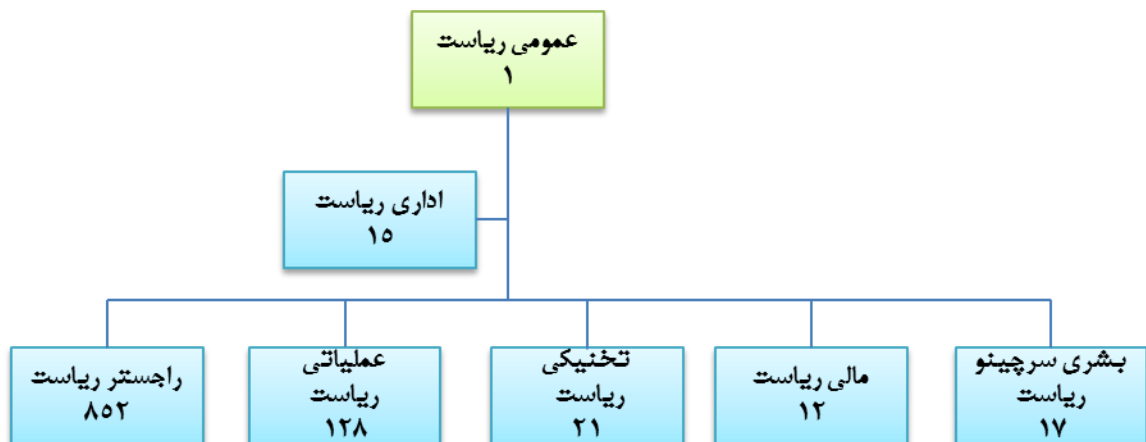
5. د بریښنايي پیژند پانو ادارې بشري سرچینې او اداري جوړښت

5.1. د بریښنايي پیژند پانو اداري حقوقي بنسټ

د بریښنايي پیژندپانو اداره په ۲۰۱۱ کال کې د کورنیو چارو وزارت چوکاټ کې د وزیرانو شورا ۳۷ فرمان پر بنسټ د یوې وده کوونکې پروژې په توگه د پالیسیو، استراتیژیو او اړینو میکانیزمونو جوړولو په موخه جوړه شوه. د بریښنايي پیژندپانو ویش د بریښنايي تذکرو د اداري اصلي دنده ده. تخنیکي او معاشونو اړوند لگښتونه د اروپايي ټولني او متحده ایالاتو نړیوالي پراختیا ادارې له خوا د گډوالو نړیوالي ادارې له لوري ورکول کیدل او یوشمیر معاشونه د دولت پراختیايي بودجې له خوا ورکول کیري.

5.2. اداري جوړښت

د بریښنايي پیژندپانو ادارې، اداري جوړښت د یوه عمومي رئیس او پنځه فرعي ریاستونو (بشري سرچینو، تخنیکي، مالي، عملیاتي، او راجسټر) څخه جوړ شوی. د ۱۰۴۶ کارکونکو څخه، ۱۹۴ مرکزي ریاست او ۸۵۲ نورو فرعي ریاستونو ته کار کوی. لاندې چارت ټول اداري جوړښت او په ریاستونو او فرعي ریاستونو کې د کارکونکو شمیر ښيي.

5.3. گمارنه

د بریښنايي پیژند پانو پروژې د گمارني لپاره کومه ځانگړې کرنلاره یا اړوند قانون په پام کې نیولی ندي. ځکه خو، د اداري فساد لویه زیانمننه د نا قانونه گمارنو بهیر کې ده، ځکه چې اغیزه لرونکي کسان په آسانی کولای شي چې خپل د خوښي نوماندان مهمو بستونو کې وگماري.

د ولسي جرگې غړو او کورنیو چارو وزارت لورپورو چارواکو کورنیو څو غړو گمارنه په منظمه توگه ترسره شوي. د بشري سرچینو ادارې څخه ترلاسه شوي مالومات ښيي چې د دولسم ټولگي څو فارغان به له دې چې د رقابتي بهیر څخه تیر شي په تخنیکي او مسلکي بستونو کې گمارل شوي دي.

د څارني او ارزونې کمیټې له لوري ارزول شويو سندونو وښودله چې گمارنه په عمومي توگه په لاندې درې لارو ترسره شوي ده:

5.3.1. رقابتي گمارنه

د ۶۶۷۷ ولسمشریز فرمان خپریدو وروسته چارواکو د رقابتي گمارني یو بهیر د لو مړي ځل لپاره ترسره کړ. بستونه په عامه توگه اعلان شول او ۳۲۱ کسان د ۵۰۰۰ نوماندانو له ډلې څخه چې آزموینه کې یې گډون کړی وو، وگمارل شول. خو یوشمیر مصاحبه کونکو څرگنده کړه چې هغه بهیر هم په پوره ډول د اداري فساد بهر نه وو، خو څرگنده یې کړه چې د دوه نورو گمارنو ډولونو څخه ډیر ښه وو.

5.3.2. د آزمویني څخه وړاندې گمارنه

د څارني او ارزونې کمیټې له خوا د ارزول شويو سندونو پر بنسټ، ۵۱۹ کسان د بریښنايي پیژند پانو یوه چارواکي او د کورنیو چارو یوه پخواني وزیر د یوه حکم پر بنسټ وگمارل شول. وروسته له دې چې دغه کسانو په کار پیل وکړ، چارواکو یو سمبولیک آزموینه ترسره کړه، تر څو د هغوی گمارني ته قانوني بڼه ورکړي او وروسته یې دغه کسان د دایمي کارکونکو په توگه اعلان کړل. په دغه پوښتنې وړ بهیر کې ښکېلو کسانو دغه بهیر اړوند کسانو ته د اړتیا پر بنسټ او لورپورو چارواکو ناسم فشار په اساس توجیه کړل. د حیرانتیا ځای نه دی چې دغې شکمن لوري په ډیری گمارل شوي کسان د ملي شورا غړو، کورنیو چارو وزارت لورپورو چارواکو او پیاوړو ډلو ته تړاو لري. د بیلگې په توگه د مشرانو شورا یوه غړي دري بچیان (اولادونه) په دې ډول گمارل شوي.

5.3.3. د کورنیو چارو وزارت چارواکو د حکم پر بنسټ یې له آزمویني گمارنه

د څارني او ارزونې ادارې له لوري ترلاسه شويو سندونو وښودله چې ۲۸ کارکونکي په مستقیم ډول د کورنیو چارو وزیر په امر او یا هم د هغه لورپورو معینانو په امر له آزمویني پرته او یا مصاحبه گمارل شوي دي – یو بهیر چې په روښانه ډول مخکینی ولسمشریز فرمان څخه سرغړونه کوي. سربیره پر دې، د بریښنايي تذکرو ټول لورپوري چارواکي د ولسمشر کرزي او هغه اړوند چارواکو له خوا یې له کومې ارزونې گمارل شوي وو.

5.4. گمارنو زیانمنني

د گمارنو کرنلاري نشتوالي او د اړوند قانونونو په پام کې نه نیولو، په فساد ککړو چارواکو ته لاره اواره کړه چې د گمارني بهیر څخه خپل شخصي منافعو لپاره گټه واخلي. سربیره پر دې، د گمارني بهیر څخه د کړنو پلټنو نشتوالي، د څارنیز سیستم نشتون، او په فساد ککړی رهبري، سره یوځای د اداري فساد پراخي زیانمنني رامنځته کړي چې د قومپالني او معافیت عمومي دود لاندې هم پیاوړی شوی.

6. اصلي کرنلاري

د دې حقیقت ترڅنګ، چې د بریښنايي پیژند پانو ویش پیل شوی نه دی، د ویش پلان عقلاني او منظم ښکاري. هغه کاري پلان چې د ویش بهیر ښکاروندوی کوي دا لاندې کرنلاري او بهیرونه رانغاړي:

- د آرشیف مقرري
- د بریښنايي پیژندپانو راجستر او ویش
- د کیفیت کنترول مقرري
- د کودونو مقرري
- د راجستر ادارو مدیریت مقرره
- د همغږي او اړیکو مدیریت مقرره

- د پلان او پروگرام جوړولو مقرري
- بناريانو ته برېښنايي پيژندپاڼو ویش
- د راجسټر مقرر (بيوميټريک او سټرگو عکس)
- د انټرنټي خدمتونو مقرري
- د راجسټر او ساحوي کارکونکو مقرري
- د انفرادي او کورنيو لارښوونو مقرري

کاري پلان دا هم څرگندوي چې پيژندپاڼې به په فيزيکي توگه افغان بناريانو ته څرنگه ویشل کيږي. سربيره پر دې چې دغه مقرري او بهيرونه بنیگني لري، د هغوي نيمگړتياوي به يواځې د ویش بهير پيليدو وروسته بشکاري شي.

6.1. د برېښنايي پيژندپاڼو ویش بهير

د برېښنايي پيژندپاڼو ترلاسه کولو لپاره، يو کس بايد دا لاندي شپږ گامونه تير کړي:

6.2. د مالوماتو ليرد کې خونديتوب سيستم

موندني ددې بنودنه کوي چې د مالوماتي تکنالوژي سيستم کې د مالوماتو خونديتوب د PKI له خوا ملاتړ کيږي. دغه سرتفیکيتونه د مخابراتو او مالوماتي تکنالوژي وزارت سره شته، په دې مانا چې ټول راتلونکي او تلونکي مالومات په انکريپټ (شفر) کيږي. د PKI سرتفیکيتونه د کانادايي انټرسټ شرکت له خوا چمتو شوي او د برېښنايي پيژندپاڼو له خوا کارول شوي تکنالوژي د متحده ايالاتو عدليه وزارت تکنالوژي سره يوشان ده.

7. قراردادونه

د ولسمشر هدايت په تعقيب، په دغې ارزونه کې دري قراردادونه ارزول شوي: د GTR شرکت سره ۱۰۱ ميليون ډالري قرارداد، د اورنج گروپ شرکت سره ۵۰۰۰۰۰ ډالرو قرارداد او د کډوالو نړيوالي اداري (IOM) سره د کارکونکو گمارني او تجهيزاتو تدارکاتو قرارداد.

7.1. د GTR¹ سره د مخابراتو او مالوماتي تکنالوژي قرارداد

د مخابراتو او مالوماتي تکنالوژي وزارت د برېښنايي پيژند پانو بهير رهبري او ابتکار مسؤليت د پروژي قراردادونو تدارکاتو مسؤليت په گډون، واخيسته. اصلي قرارداد د مخابراتو او مالوماتي تکنالوژي وزارت د GTR شرکت سره د ۱۰۱ ميليون ډالرو په ارزښت لاسليک کړ. دغه قرارداد په عمومي توگه د سيستم عيارول او، د تجهيزاتو راوښونه او د اړينو برنامو (سافت وير) راوښونه، رانغاړي. د ارزوني ټيم کوبښن وکړ چې د قرارداد سندونه و ارزوي او د هغوي لگښتونه او اقتصادي اغيزمنتيا و ارزوي. خو، د قرارداد تخنيکي برخو له امله، د ارزونو ټيم ونشو کولی چې قرارداد سم و ارزوي.

¹گراند ټيکنالوژي ريسورسيس (GTR) د مالوماتو او اړيکو تکنالوژي په ساحي کې يو افغان او څومبليټي شرکت دی چې د ښاغلي ميرويس عليزي له خوا په ۲۰۰۶ کال کې رامنځته شوی دی.

سربیره پردې، د مخابراتو او مالوماتي تکنالوژي وزارت، د مالوماتي تکنالوژي معین د GTR سره قرارداد شویو تجهیزاتو اړینو ځانګړتیاوو په اړه مالومات چمتو نه کړل. له دې امله، د ارزونې ټیم وړاندیز کوي چې قرارداد باید د مالوماتي تکنالوژي متخصصین خپلواک مسلکي ټیم له خوا و ارزول شي.

7.2. د اورنج ګروپ سره د کورنیو چارو وزارت قرارداد

د کورنیو چارو وزارت په وروستیو کې اورنج ګروپ ته د ۵۰۰۰۰۰۰۰ دالرو په ارزښت د عامه پوهاوي کمپاین قرارداد ورکړ. قرارداد کې بل بوردونه، اعلاناتو پاڼې، او تلویزیوني او راډیويي پروګرامونه ګډون لري.

د دغه قرارداد اړوند سندونو څخه د څارني او ارزونې کمیټې رپوټ ورښيي چې دا د یوې سرچینې څخه تدارکاتي پریکړه ده. او، د دې حقیقت په پام کې نیولو سره چې نورې ګټې موجودې نه وي، د تدارکاتو ځانګړي کمیسیون په لومړي ځل دغه قرارداد رد کړ، خو بي له توضیحاتو یې وروسته د ۲۰۱۳ کال په دېسمبر کې خپل پریکړه بدله کړه. د څارني او ارزونې کمیټې دا هم ومونده چې د هغو اړینو اسنادو په ګډون چې د یوې سرچینې څخه تدارکاتي پریکړه اړتیا دلیل وړاندې کړي، لومړني اسناد د قرارداد دوسیې کې نه ول.

د اورنج ګروپ یوه سلاکار سره مصاحبه کې، هغه څرګنده کړه چې سیاسي ستونزو دغه پروژې شاته واچوله (لمړني پریکړه دا وه چې په دري میاشتو کې پوره شي، خو پرځای یې دري کاله وغزیدله)، چې د هغوي شرکت ته یې د پام وړ مالي ستونزې رامنځته کړي.

7.3. د ګډوالو نړیوال اداري سره د کورنیو چارو وزارت هوکړه لیک

د کورنیو چارو وزارت او ګډوالو نړیوالې ادارې د ترمخ د ۱۳۹۳ کال وړي په ۱۰ هوکړه لیک لاسلیک شو، چې د کارکونکو ګمارني او تدارکاتو به برخه کې کورنیو چارو وزارت ته د ګډوالو نړیوالې ادارې مرسته په اړه تفصیلات ورکوي. دغه هوکړه لیک په بنسټ، د ګډوالو نړیواله اداره، د بریښنايي پیژند پانو اداره ته په روڼ او رقابتي توګه د وړتیا درلودونکو کسانو ګمارني دنده لري. خو، د دغه رپوټ تر خپراوي پوري ا ګډوالو نړیواله اداره په ګمارنو کې بنسټل نوه. د ګډوالو نړیوالې ادارې په بنسټ، دا له دې امله ده چې د اړوند اداري ټول کارکونکي د دونرانو سره د ګډوالو نړیوالې ادارې قرارداد څخه مخکې ګمارل شوي وو.

د ګډوالو نړیواله اداره د شفافه تدارکاتو دنده هم لري چې د اوسني بازار په نرخ باید وي. څارني او ارزونې ادارې ته وړاندې شوي سندونه ورښيي چې ۲۲ ډوله توکي د ګډوالو نړیوالې ادارې له خوا څارني او ارزونې ادارې ته خریداري شوي.

د ۱۳۹۴ غبرګولي کې د څارني او ارزونې ادارې او څارني لویې ادارې ته د ولسمشر دفتر له خوا په مکتوب کې یوه ضمیمې ورښودل چې، د اداري فساد خبر ورکونکي ادعا کړي وه چې مخکې یاد شویو تدارکاتي توکو پیرودلو کې ۶۰ سلنه اختلاس شوی وو او (دل، انسپایرون ۳۵۲۱ کور i7) په ۱۴۰۰ دالرو رانیول شوي وو. تدارکاتي سندونه ښيي چې د ګډوالو نړیوالې ادارې دغه کمپیوټرونه په ۹۸۰ دالرو رانیولي دي. په زمري کې د څارني ارزونې ادارې له خوا ترسره شوي سروې ورښيي چې د دغو کمپیوټرونو بیه د ۱۰ تر ۲۰ سلنو څخه د ګډوالو نړیوالې ادارې له خوا د ۱۳۹۳ په غبرګولي کې لوړ رانیول شوی وو.

تدارکاتي قانونونو، مقررو او لایحو ته د بریښنايي پیژندپانو ادارې نه پاملرنې پروژې ادارې فساد سره مخامخ کړي ده. د اداري فساد زیانمنو جوړولو نور فکتورونو کې په تدارکاتي بهیرونو باندې د اغیزمنې څارني نشتون او د افغانستان دولت له خوا د بریښنايي پیژندپانو ویش په اړه د پریکړې نشتون ګډون لري.

8. پایله او سپارښتني

زموږ ارزونې ددې ښودنه کوي چې د بریښنايي پیژند پانو اداره د قومپالنې، تبعیض، سیاسي لاسوهنو او قومي ستونزو باندې اخته ده. د کارکونکو ګمارنو کارونه په پراخه کچه بی قانونه او د تدارکاتو قانونونو په پام کې نه نیول، غلط تفسیر او یا ورڅخه سرغړونو مالي فساد سبب ګرځیدلي. خو، داسې ښکاري چې دغې ادارې افغان ښاریانو ته د پیژندپانو توزیع لپاره عملي کړنلاري جوړي کړي، که څه هم سپینې شوي ندي.

په دغه رپوټ کې پیژندل شویو نمګړتیاوو حل لپاره د څارني او ارزونې کمیټه سپارښتنه کوي چې:

1. د بریښنايي پیژند پانو ادارې، ادارې جوړښت او بشري سرچینو کړنلاري د روڼ، رقابتي او وړتیا په بنسټ ګمارني بهیر معرفي کولو له لوري اصلاح شي؛ او
2. GTR قرارداد له یوه خپلواکي پلټني له لوري، پلټل شي.

9. سرچینې

- د افغانستان اساسي قانون، د عدلیه وزارت جریده، ۲۰۰۳
- د نفوسو احوالو ثبت قانون، د عدلیه وزارت رسمي جریده ۱۱۵۴ گڼه، ۱۳۹۳ لېږدي ۲۹
- ولسمشریز فرمان، ۵۵۷۷، ۱۳۹۱ سلواغه ۳
- ولسمشریز فرمان، ۴۵، ۱۳۹۱ زمري ۵
- وزیرانو شورا مقررې، ۳۷، ۱۳۹۰ لېږدي ۲۸
- د بنګلاديش څخه د بریښنايي پیژندپاڼو په اړه مالومات www.nidw.gov.bd
- د آرشیف مقررې
- د ولسي وګړو پیژندنې ثبت لایحه
- د ملی پیژند پانې راجستر او ویش لایحه
- د کیفیت کنترول کړنلاره
- د کود کړنلاره
- د راجستر مرکزونو اداري کړنلاره
- د همغږي او اړیکو دیپارتمنت کاري کړنلاره
- د آرشیف کولو کړنلاره
- د پلان کړنلاره
- د مالوماتو ټولولو کړنلاره
- ولسي وګړو ته د ملی پیژندپاڼو ویش کړنلاره
- د راجستر کړنلاره (بیومتریک او سترګو عکس)
- د پیژند پانې انترنټي خدمتونو مقرري
- د راجستر او ساحوي کارکونکو مقرري
- د انفرادي او کورنیو لاروونو مقرري
- د کورنیو او انفرادي فورمو ډکولو لارښود
- ملي پیژندپانې څرنگه و ویشل شی؟ (لارښود)
- د ګمارني کړنلاره، چی د کورنیو چارو وزارت له خوا د ۱۳۹۴ څنگاښ ۶ نيتي تصویب شوي
- د تدارکاتو قانون، د عدلیه وزارت رسمي جریدي ۹۵۷ گڼه، ۱۳۸۷ زمري ۷
- قرارداد او د بشري سرچینو سندونه
- د پروژو ارزونه او د کورنیو چارو وزارت کورني پلټي اداري سندونه
- د پروژي چارواکو، مالي او تدارکاتي ریاست، بشري سرچینو ریاست، تخنیکي او عملیاتي ریاست، راجستر ریاست، د بهیر ۱۰ اداري او تخنیکي کارکونکو، په آزموینه کې ۵ ناکام نوماندانو، د مخابراتو او مالوماتي تکنالوژي وزارت – مالوماتي تکنالوژي معین، د مخابراتو او مالوماتي تکنالوژي وزارت تدارکاتو ریاست او اورنج ګروپ مشورتی شرکت سره مصاحبي
- د اصلی بهیر چارو څخه مستقیمه کتنه
- د ګډوالو نړیوالي اداري په ګډون د اړوند ریاستونو او ګټه اخیستونکو سره مشورتی کتنې
- د څارني او ارزوني اداري او څارني لويي اداري ګډ کمیسیون له خوا د ملی بریښنايي پیژندپاڼو ارزوني رپوت